

GEBIEDSBEELD ROZENBURG

*Signalen over integratie, discriminatie, v/m-emancipatie
en lhbt-emancipatie uit Rozenburg*

IDEM
ROTTERDAM

Samenvatting

IDEM Rotterdam voert in alle veertien gebieden van Rotterdam een behoefte-inventarisatie uit om een beeld te krijgen van wat er speelt in elk gebied in relatie tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emanipatie en lhbt-emanipatie. Deze rapportage presenteert zowel signalen als concrete aanknopingspunten voor professionals en geïnteresseerden om verder aan de slag te gaan met de vier thema's in Rozenburg. Hieronder vatten we de belangrijkste signalen per onderwerp kort samen.

Integratie

Dorps karakter

Volgens de gesprekspartners heeft Rozenburg een dorps karakter. Er is veel onderling contact en een rijk verenigingsleven. Aan de andere kant wordt ook gesproken over een hoge sociale controle die soms resulteert in geroddel en schaamte. Bovendien geven de gesprekspartners aan dat Rozenburg een gesloten karakter heeft en het daardoor lastig kan zijn voor nieuwe bewoners of mensen die 'anders' zijn om onderdeel te worden van de Rozenburgse gemeenschap.

Kleinekernontwikkelingen

Rozenburg is een van de drie kleine kernen van Rotterdam. Regioplan schreef een rapport over de toekomstbestendigheid van het dorp. Daarin wordt gesteld dat de toekomst onder druk staat door vergrijzing, afnemende vraag naar geschoold personeel en overlast van nieuwe bewoners die minder draagkrachtig zijn.

Nieuwe bewoners

De gesprekspartners geven aan dat er in de afgelopen jaren veel mensen uit de stad Rotterdam naar Rozenburg zijn verhuisd. Dit is mogelijk een gevolg van het Rotterdamse woonbeleid, dat maakt dat mensen op zoek gaan naar betaalbare woningen en zodoende ook bij talrijke goedkope woningen in Rozenburg uitkomen. Gesprekspartners laten weten dat deze personen minder binding hebben met het dorp en soms voor overlast zorgen. Het is onduidelijk of er daadwerkelijk sprake is van minder binding of dat het (negatieve) beeldvorming betreft.

Participatie en integratie

Het dorp heeft volgens gesprekspartners een gesloten karakter. Voor nieuwkomers, met of zonder migratieachtergrond, kan het moeilijk zijn om onderdeel te worden van de gemeenschap. Deelname aan activiteiten in de buurt of verenigingen is een belangrijke voorwaarde om erbij te horen, volgens de gesprekspartners. Mensen die niet mee kunnen doen of ervoor kiezen niet mee te doen, lopen het risico op sociale uitsluiting en geroddel. Daarnaast zijn er zijn signalen dat bij mensen met een niet-westerse migratieachtergrond het wel of niet participeren gelijk wordt gesteld aan wel of niet integreren.

Bereikbaarheid voorzieningen

Volgens de gesprekspartners zijn veel voorzieningen moeilijk bereikbaar voor bewoners van Rozenburg, met name voorzieningen die door de gemeente worden aangeboden. Een voorbeeld

hiervan zijn de inburgeringscursussen, waarvoor bewoners naar IJsselmonde moeten afreizen. De wens bestaat om gebruik te maken van voorzieningen in omliggende gemeenten.

Aansluiting voorzieningen

Sommige gemeentelijke voorzieningen sluiten niet goed aan bij de behoeften uit het gebied of het dorps karakter van Rozenburg, geven de gesprekspartners aan. Het is belangrijk om bij het organiseren van aanbod in de hulpverlenende sfeer rekening te houden met de sociale controle en het schaamte-aspect.

'Verwarde personen'

Er zijn signalen over 'verwarde personen' in het gebied. Het is echter niet altijd duidelijk wat hieronder wordt verstaan. De personen die het betreft zijn vaak onderwerp van geroddel en worden vermeden door andere Rozenburgers. Er is behoefte aan ondersteuning voor deze personen en aan mogelijkheden om meer begrip te creëren onder bewoners voor deze personen.

Situatie van jongeren

Naast verenigingsactiviteiten is er weinig ander aanbod voor jongeren in het gebied, geven de gesprekspartners aan. Jongeren gaan daarom naar omliggende gemeenten of het centrum van Rotterdam voor vermaak. Voor sommige jongeren zijn de reistijd of de reiskosten een belemmering om gebruik te maken van het aanbod in de stad. Daarnaast geven de gesprekspartners aan behoefte te hebben om jongeren te bereiken voor gezamenlijke activiteiten.

Overmatig alcoholgebruik

Er zijn signalen dat er veel overmatig alcohol wordt gedronken. Dit geldt zowel voor jongeren als voor volwassenen.

Werkloosheid en schulden

Rozenburg kent in vergelijking met andere Rotterdamse gebieden een hoge financiële draagkracht. Toch zijn er signalen van een toename van werklozen en bijstandsgerechtigden, en personen met problematische schulden. Mogelijk gaat het hier met name om de groep nieuwe bewoners in Rozenburg.

Eenzaamheid bij ouderen

Er zijn signalen dat ouderen in Rozenburg soms eenzaam zijn. Rozenburg kent in vergelijking met andere gebieden in Rotterdam echter een laag percentage eenzame ouderen.

Arbeidsmigranten

Door de werkgelegenheid in de havens wonen er veel Midden- en Oost-Europeanen in Rozenburg. Het is onduidelijk om hoeveel mensen het gaat. Doorgaans leveren zij volgens de gesprekspartners weinig problemen op en vinden de Rozenburgers het geen probleem dat zij zich in het dorp vestigen, omdat het om tijdelijke huisvesting gaat.

Statushouders

Er zijn statushouders woonachtig in Rozenburg. Er lijkt een hiërarchie te zijn tussen verschillende groepen statushouders. Sommigen worden als 'verwesterd' gezien en zijn daardoor sneller 'goed geïntegreerd', ook omdat zij meedoen aan het verenigingsleven. Andere groepen worden als 'minder goed geïntegreerd' gezien, omdat zij bijvoorbeeld andere omgangsvormen tussen mannen en vrouwen hebben, aldus de gesprekspartners.

Discriminatie

Discriminatie niet opgemerkt

Uit de gesprekken komen geen directe signalen van discriminerende gebeurtenissen of ervaringen naar voren. Mogelijk worden deze niet herkend of als zodanig benoemd. Bovendien is tijdens de gesprekken naar voren gekomen dat er dynamieken bestaan waarbij mensen met een niet-westerse migratieachtergrond zich in toenemende mate op hun etniciteit voelen aangesproken.

Gesloten gemeenschap en sociale controle

De gesprekspartners zijn zich bewust van de geslotenheid van de gemeenschap in Rozenburg die de participatie van mensen met een migratieachtergrond mogelijk beïnvloedt. Bovendien zijn er sterk heersende normen, en lijkt er weinig ruimte voor discussie en verandering van deze normen. Aangezien zich steeds meer nieuwe bewoners in Rozenburg vestigen, is het niet ondenkbaar dat deze vasthoudendheid de sociale cohesie van het dorp als geheel aantast.

Vrouw/man-emanipatie

Verborgene vrouwen

Een aantal gesprekspartners heeft aangegeven zich zorgen te maken over vrouwen met een migratieachtergrond die volgens hen in een sociaal isolement leven en niet naar buiten kunnen of mogen. De gesprekspartners lijken te worstelen met deze situatie en er is behoefte aan meer kennis over wanneer er werkelijk sprake is van sociaal isolement.

Taalvaardigheids cursussen

Gesprekspartners geven aan dat er vrouwen in het gebied zijn die worden beperkt om zich verder te ontwikkelen in de Nederlandse taal. Drie mogelijke redenen hiervoor zijn: er zijn niet altijd middelen om (gecertificeerde) cursussen te betalen; vervolgcursussen worden aangeboden in Rotterdam waar een lange reis voor afgelegd moet worden; de cursussen vinden plaats op tijden dat moeders zorgtaken moeten uitvoeren.

Arbeidsparticipatie mannen en vrouwen

De arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen is hoog in het gebied, volgens de gesprekspartners. Door de wisselende diensten van veel vaders worden zorgtaken vaak verdeeld tussen ouders. Wanneer scholen een continuooster hanteren, kan zorg en arbeid nog beter op elkaar worden afgestemd. Er is behoefte om dit op alle scholen in het gebied in te voeren.

Gescheiden vaders

Er zijn signalen over gescheiden vaders die kwetsbaar zijn en risico lopen op eenzaamheid.

Huiselijk geweld

Gesprekspartners vermoeden een stijging van huiselijk geweld.

Lhbt-emancipatie

Weinig zicht op lhbt-onderwerpen

Over het algemeen hebben de gesprekspartners weinig zicht op lhbt-onderwerpen en gebeurtenissen die daaronder kunnen vallen. Sommigen geven aan dat er geen problemen zijn, anderen menen dat lhbt-personen hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit verborgen houden door de hoge sociale controle in het dorp.

Aanknopingspunten en aanbevelingen

- Besteed aandacht aan de gevolgen van stedelijk beleid voor Rozenburg om de leefbaarheid van het dorp op peil te houden.
- Besteed aandacht aan de situatie van nieuwe bewoners, en de effecten van hun verhuizing voor hun leven en de sociale cohesie van het dorp.
- Investeer in het aanbieden van gemeentelijke voorzieningen in Rozenburg en sluit aan bij de behoeften uit het gebied. Houd rekening met het dorps karakter bij het organiseren van aanbod in de hulpverlenende sfeer.
- Investeer in de bewustwording van vooroordelen en mechanismen van in- en uitsluiting, zodat nieuwe bewoners zich welkom voelen in het dorp en onderdeel kunnen uitmaken van de Rozenburgse gemeenschap.
- Creëer meer zicht op de situatie van 'verwarde personen', zodat zij niet het onderwerp worden van geroddel en uitsluiting.
- Blijf inzetten op activiteiten voor jongeren die geen of minder aansluiting vinden met het verenigingsleven van Rozenburg. Ook is het belangrijk dat er aandacht is voor jongeren die mantelzorgtaken hebben.
- Continueer inzet en aandacht voor de situatie van statushouders in het gebied, waarbij rekening gehouden wordt met de diversiteit van deze groep.
- Investeer in het vergroten van kennis over 'verborgen vrouwen'.
- Besteed aandacht aan de situatie van gescheiden vaders.
- Zet in op het vergroten van kennis over lhbt-onderwerpen.

Inleiding

In alle veertien gebieden van de gemeente doet IDEM Rotterdam onderzoek naar wat er speelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie. Dit onderzoek is ook in Rozenburg uitgevoerd, en in deze rapportage worden de resultaten daarvan besproken.

We hebben een breed palet aan signalen verzameld die laten zien hoe integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie er in Rozenburg uitzien. Hiertoe hebben we professionals en andere actieve bewoners geïnterviewd. De resultaten van deze interviews zijn teruggekoppeld tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst, waardoor de signalen die we verzamelden zijn aangevuld. Zo krijgen we zicht op verschillende knelpunten en lacunes ten aanzien van de vier thema's, net zoals succesvolle voorbeelden die andere Rotterdammers kunnen inspireren.

Dit gebiedsbeeld is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk worden de doelen en methode van dit onderzoek toegelicht. Vervolgens bespreken we per thema zowel de signalen die we hebben opgetekend als succesvolle voorbeelden die we tegen zijn gekomen. We plaatsen het beeld dat hieruit oprijst in de context van Rotterdamse feiten en cijfers, en het gebiedsprogramma. Tot slot gaan we in op concrete aanknopingspunten voor professionals, betrokken bewoners, ondernemers en anderen om verder met de thema's in Rozenburg aan de slag te gaan.

September 2017

www.idemrotterdam.nl

Methodie

Behoeftie-inventarisatie

De behoefte-inventarisatie is een kwalitatief onderzoek waarmee IDEM Rotterdam signalen verzamelt met betrekking tot integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie, en behoeften ten aanzien van deze vier thema's in kaart brengt. De behoefte-inventarisatie wordt in alle veertien gebieden van de gemeente Rotterdam uitgevoerd. In februari/maart 2017 hebben we dit onderzoek in Rozenburg gedaan.

Centraal staat de vraag: wat speelt er op het gebied van integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie in Rozenburg? We letten bij het beantwoorden van deze vraag op de volgende deelvragen:

- Welke ontwikkelingen en gebeurtenissen in Rozenburg zijn van invloed op het gebied en zijn bewoners ten aanzien van de vier thema's?
- Tegen welke knelpunten en lacunes lopen bewoners en professionals aan zodra ze zich met één of meerdere van deze thema's bezighouden?
- Wat zijn succesvolle voorbeelden van activiteiten in Rozenburg op het gebied van de vier thema's?
- Welke behoeften leven er in Rozenburg om aan de slag te gaan met projecten die gaan over integratie, discriminatie, vrouw/man-emancipatie en lhbt-emancipatie?

Interviews en wijkbijeenkomst

In elk gebied spreken we in totaal met twaalf tot vijftien professionals en andere actieve bewoners. Deze interviews zijn geanonimiseerd. We streven naar een zo divers mogelijke groep gesprekspartners die zich bezighouden met uiteenlopende activiteiten, zoals vertegenwoordigers van welzijnsorganisaties, kunst- en cultuurorganisaties, religieuze instellingen, onderwijsinstellingen, jongerenwerk, wijkpolitie, ondernemers, buurtverenigingen, bewonersinitiatieven en gebiedscommissies.

Op basis van deze gesprekken hebben we een eerste impressie gekregen van wat er speelt in Rozenburg ten aanzien van de vier thema's. Vervolgens hebben we dit beeld teruggekoppeld aan een diverse groep professionals en actieve bewoners tijdens een drukbezochte wijkbijeenkomst. In kleinere tafelgesprekken hebben zij dit beeld en hun behoeften vervolgens nader besproken, waardoor de eerste analyse verder kan worden aangescherpt, aangepast en aangevuld.

Gebiedsbeeld

In dit gebiedsbeeld bundelen en analyseren we de uitkomsten van de interviews en de tafelgesprekken. Waar relevant worden de inzichten besproken in relatie tot bestaande Rotterdamse feiten en cijfers, het Gebiedsprogramma en het Uitvoeringsplan van het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling in Rozenburg.

Het gebiedsbeeld heeft als doel om relevante partijen en geïnteresseerden binnen en buiten Rozenburg te informeren over wat er speelt ten aanzien van de vier thema's in het gebied. Knelpunten en lacunes worden duidelijk, net als succesvolle voorbeelden. Uiteindelijk leidt dit gebiedsbeeld tot een inkleuring van al bestaande kwantitatieve gegevens over Rozenburg, en brengt het verdiepende kennis over hoe de vier thema's er op gebiedsniveau uit zien. Vervolgens kunnen professionals en bewoners op basis van deze informatie binnen en buiten Rozenburg projecten en samenwerkingen opstarten om met één of meerdere van de thema's aan de slag te gaan.

Integratie in Rozenburg

Integratie is geen eenduidige term. Verschillende mensen en organisaties bedoelen er uiteenlopende dingen mee. Sommigen gebruiken de term om te focussen op de sociale, economische of culturele situatie van mensen met een migratieachtergrond. Anderen wijzen erop dat integratie een collectief proces is, waarbij iedereen werkt aan de integratie van de Rotterdamse samenleving als geheel. Weer anderen wijzen het gebruik van de term volledig af, omdat het bijdraagt aan een onnodig onderscheid.

Tegen de achtergrond van deze debatten benadert IDEM Rotterdam integratie als een koepelterm om te kunnen praten over onderwerpen die raken aan de verhoudingen tussen Rotterdammers, over de situatie van nieuwkomers in de stad, en over tegenstellingen tussen personen en groepen waar mensen tegenaan lopen. Wij benaderen integratie daarmee vooral als een idee dat betrekking heeft op de stad als geheel.

Volgens de gemeentelijke basisadministratie heeft 21% van de inwoners van Rozenburg een migratieachtergrond. Dit percentage wijkt behoorlijk af van het Rotterdamse percentage waar 51% een migratieachtergrond heeft. De Rozenburgse inwoners met migratieachtergrond hebben voornamelijk een EU of westerse migratieachtergrond, er wonen weinig mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. (Gemeentelijke basisadministratie 1-1-2017)

Bovendien zijn er vermoedelijk arbeidermigranten woonachtig in Rozenburg die in particuliere woningen gevestigd zijn en niet staan ingeschreven bij de gemeente. *Oude Ophuis, Van Dantzig en Renooy. (2016). Toekomstscenario's kleine kernen Rotterdam. Regioplan.*

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van integratie in Rozenburg. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Rozenburg beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over integratie

Dorps karakter

Wanneer de gesprekspartners wordt gevraagd om Rozenburg te beschrijven, spreken zij direct over de dorps sfeer en het dorps karakter. Dit houdt volgens gesprekspartners verband met de geografische ligging van Rozenburg: een eiland, geïsoleerd van andere gebieden. Het is een dorps karakter waarin de meeste bewoners elkaar kennen en op straat groeten, er veel onderling contact is en waar bewoners niet te beroerd zijn om hun auto aan de kant te zetten als gemeentewerkers de straat komen vegen. Ten grondslag aan deze dorps sfeer liggen de vele activiteiten die voor en door bewoners georganiseerd worden en het actieve verenigingsleven waar veel mensen bij zijn aangesloten. Ook geeft een gesprekspartner aan dat bewoners er voor elkaar zijn in tijden van nood, bijvoorbeeld toen een kind overleed en veel bewoners hun steun kwamen betuigen tijdens de uitvaart. Een ander positief punt dat genoemd wordt door de gesprekspartners zijn de korte lijnen tussen de organisaties in het gebied.

Sociale controle is het geheel van reacties om de waarden en normen te handhaven.

Hoeksema en Van der Werf. (2015). Sociologie voor de Praktijk.

Aan de andere kant wordt er gesproken over de negatieve kanten van het dorpse leven, en dan met name de hoge sociale controle. Iedereen houdt elkaar namelijk sterk in de gaten en er is veel roddel. Een voorbeeld hiervan is de verzorging van voortuintjes. Bewoners worden erop aangesproken als zij hun tuintje niet onderhouden en hiervoor voelt de hele straat zich verantwoordelijk. Deze sociale controle werkt volgens de gesprekspartners schaamte in de hand en het binnenshuis houden van problemen. De professionals waarmee gesproken is, vertellen dat mensen hun problemen liever niet delen en de meldingsbereidheid laag is. Mensen schamen zich bijvoorbeeld over: het hebben van problematische schulden, het gebruik maken van de voedselbank, eenzaamheid of wanneer een kind extra hulp nodig heeft op school.

“Rozenburg heeft een eilandligging en iedereen kent iedereen. Dat is de kracht en tegelijkertijd de beklemming van Rozenburg.”

Een andere keerzijde van het dorpse karakter is de geslotenheid voor nieuwkomers, aldus de gesprekspartners. De sociale controle leidt inherent tot de bepaling over wat wel en niet ‘normaal’ wordt bevonden. Hierdoor worden mensen die als ‘anders’ worden gezien soms uitgesloten van de gemeenschap. Volgens de gesprekspartners kan dit verschillende soorten mensen treffen: mensen die in het verleden een delict hebben gepleegd, mensen met een psychiatrische achtergrond of nieuwkomers uit de stad Rotterdam. Tijdens de gesprekken wordt benadrukt dat mensen met een migratieachtergrond dit niet in het bijzonder treft. Echter wordt er wel erkent dat het misschien wel zo zou kunnen zijn. Over dit onderwerp is meer te lezen hieronder bij het signaal *Participatie en Integratie* en in het volgende hoofdstuk over discriminatie.

Kleine kern ontwikkelingen

Het dorpse karakter is aan het verdwijnen volgens de gesprekspartners. Deze ontwikkeling is volgens hen ingezet sinds de toevoeging van Rozenburg aan Rotterdam. Sindsdien horen gesprekspartners bewoners zeggen dat zij steeds vaker mensen in het dorp tegenkomen die zij niet kennen. Ook wordt er geklaagd over de bereikbaarheid van bepaalde gemeentelijke voorzieningen. Deze voorzieningen zijn niet meer in Rozenburg, maar in andere Rotterdamse gebieden. Het in 2015 verschenen toekomstperspectief van Regioplan over de drie kleine Rotterdamse kernen, spreekt van het ‘onder druk staan’ van de toekomstbestendigheid van Rozenburg. Het rapport spreekt over drie ontwikkelingen die de leefbaarheid van Rozenburg kunnen verminderen, namelijk: vergrijzing, afnemende vraag naar laaggeschoold haven personeel en de verhuisbeweging van minder draagkrachtige bewoners uit Rotterdam naar Rozenburg. Ook het imago van Rozenburg is een onderwerp van aandacht voor het gebied, zo staat in het Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling (MO) beschreven dat Rozenburg de wens heeft om in 2018 een goed imago te hebben dat groen, uitnodigend en zelfvoorzienend is.

Regioplan biedt tevens een alternatief scenario waarbij de komst van de Blankenburgtunnel, een functieverandering van de omliggende haven, afnemende milieuhinder en eventuele positieve ontwikkelingen op de woningmarkt een positief effect kunnen hebben op Rozenburg en het aantrekken van ‘sterke, draagkrachtige’ groepen. Ook het Cluster MO wil inzetten op het op peil

“Ook de Rozenburgers moeten begrijpen dat mensen niet tijdelijk zijn, maar dat ze hier willen blijven.”

houden van het voorzieningsniveau en de wens om jonge gezinnen aan te trekken. Echter ook in dit positieve scenario zal de ‘oorspronkelijke’ bevolking steeds meer worden verdrongen door nieuwe bewoners van buiten Rozenburg, stelt Regioplan. Hier moeten Rozenburgers aan wennen, zoals in de quote in het kader hiernaast te lezen is.

In de gesprekken die IDEM voerde zijn de bovenstaande zorgen en wensen voor het gebied geregeld teruggekomen en opgenomen in verschillende signalen die hieronder beschreven staan.

Nieuwe bewoners

Een van de oorzaken voor het verdwijnen van het dorpse karakter is de komst van nieuwe bewoners uit andere Rotterdamse gebieden, zo geven de gesprekspartners aan. Er heerst het beeld dat deze ‘nieuwkomers’ minder draagkrachtig zijn dan de ‘oorspronkelijke’ bewoners. In het rapport van Regioplan wordt dit beeld bevestigd. Het rapport beschrijft de verhuisbeweging naar Rozenburg waarin ‘draagkrachtige’ personen Rozenburg mijden, door het negatieve imago dat veroorzaakt wordt door de ligging tussen havens en industrie. Mogelijk is deze verhuistrend een gevolg van het steeds kleiner wordende aanbod betaalbare woningen in andere Rotterdamse gebieden, zoals blijkt uit de ‘Evaluatie effecten Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (“Rotterdamwet”) in Rotterdam’.

De gesprekspartners geven aan dat de nieuwe bewoners geen binding aangaan met het dorp, omdat zij niet hebben gekozen om er te wonen en zijn gedwongen door hun omstandigheden. De gesprekspartners vermoeden dat de nieuwe bewoners liever in Rotterdam waren gebleven, dichtbij alle stedelijke voorzieningen. Ook veronderstelt een gesprekspartner dat veel mensen in Rozenburg zijn komen wonen met de intentie er slechts tijdelijk te wonen en terug te keren zodra hun omstandigheden dat toelaten. De grote in- en uitstroom van mensen komt dan ook herhaaldelijk terug in de gesprekken. Het is echter onduidelijk in hoeverre er werkelijk sprake is van het niet willen aangaan van een binding met het dorp door de nieuwe bewoners of dat er sprake is van beeldvorming hierover.

“De verhoudingen zijn anders dan in Rotterdam. Het is hier een dorp en daar gelden andere regels dan in Rotterdam.”

Onder de ‘oorspronkelijke’ bewoners heersen er bovendien vooroordelen over de nieuwkomers, zoals dat nieuwkomers probleemgezinnen en drugsgebruikers en – dealers zijn. Ook worden de nieuwkomers in verband gebracht met ‘verloedering’ van het dorp, zoals het niet verzorgen van huis

Een eigenschap van een vooroordeel of stereotype is dat deze continue wordt (her)bevestigd, ookwel self-fulfilling prophecy genoemd. We reageren op stereotypen over een groep en benaderen daardoor iemand anders, waardoor mensen zich juist gedragen volgens dit stereotype en zo het stereotype in stand houden. Vooroordelen en stereotypen kunnen het contact tussen groepen in de weg staan, men bouwt namelijk geen positieve ervaringen op die de vooroordelen kunnen ontcrachten.

en tuin, niet opruimen van hondenpoep op straat en rond laten zwerven van afval. Bovendien zijn er volgens een gesprekspartner steeds vaker meldingen over pesten op school sinds er nieuwkomers in Rozenburg zijn komen wonen. Een gesprekspartner geeft dan

ook aan dat er behoefte is om Rozenburg te kunnen 'uitleggen' aan nieuwkomers. Echter het 'uitleggen' van Rozenburg is enigszins problematisch, omdat het uitgaat van een vaststaand feit dat uit te leggen is en voor iedereen hetzelfde is. Bovendien impliceert het 'uitleggen' dat nieuwkomers zelf geen inbreng hebben in hoe zij hun leven willen vormgeven in Rozenburg.

Participatie en integratie

De gesprekspartner erkennen dat de geslotenheid van het dorp de integratie en participatie van nieuwkomers en personen van minderheidsgroepen kan beïnvloeden. Deze geslotenheid hangt samen met de geldende norm over participatie. Deelname aan activiteiten in de straat, buurt of vereniging worden namelijk als belangrijke voorwaarden gezien voor het erbij horen. Een gesprekspartner verwoordt dit als volgt: "Als mensen niet aangesloten zijn bij een van de verenigingen in Rozenburg is het bijna onmogelijk om er contact mee te maken. Dan hoor je er niet bij". Kortom, het lijkt erop dat je pas volwaardig Rozenburger bent als je aan het sociale leven meedoet. Dit kan zorgen voor een impliciete hiërarchie van bewoners, waarin mensen die wel meedoen als meer legitieme bewoners worden gezien dan mensen die niet meedoen. Ook kan het resulteren in sociale uitsluiting van mensen die niet bij een vereniging kunnen of willen aansluiten.

Onder participatie wordt doorgaans verstaan: de mate waarin mensen banden met elkaar aangaan en elkaar inschakelen voor hulp, het meedoen aan maatschappelijke organisaties (zoals een vereniging) en het deelnemen aan politieke activiteiten. Participatie kan leiden tot meer ontmoetingen die goed zijn voor de sociale samenhang tussen mensen. (CBS, *Sociale Samenhang: Participatie, Vertrouwen en Integratie, 2010*).

Gesprekspartner stellen dat zowel mensen met als zonder migratieachtergrond Rozenburger kunnen worden als zij actief meedoen aan het gemeenschapsleven. Echter zijn er signalen dat er soms met een extra vergrootglas naar bewoners met een niet-westerse migratieachtergrond gekeken wordt. Wanneer deze bewoners niet mee doen aan het gemeenschapsleven volgt er bijvoorbeeld al snel een koppeling met het 'niet integreren'. Kortom, er is mogelijk sprake van impliciete extra eisen voor specifieke groepen. Als voorbeeld hierbij is dat een van de gesprekspartner aangeeft dat er groepen Ethiopische-Nederlanders en Surinaamse-Nederlanders zijn waarover bewoners zeggen dat zij 'niet geïntegreerd' zijn omdat zij zich niet bij een vereniging aansluiten. Aan de andere kant wordt er gesproken over Turkse Nederlanders en Syrische statushouders die 'goed integreren' omdat zij wel meedoen aan vrijwilligerswerk en activiteiten voor de hele gemeenschap organiseren.

Bereikbaarheid van voorzieningen

Tijdens de gesprekken wordt aangegeven dat veel gemeentelijke voorzieningen moeilijk bereikbaar zijn voor Rozenburgers. Zo geven een paar gesprekspartners aan dat het niet mogelijk is om zonder een auto te leven in het gebied. Ook zijn verschillende gemeentelijke voorzieningen niet (goed) bereikbaar voor Rozenburgse inwoners, omdat zij hiervoor moeten afreizen naar Rotterdam. De gemeente heeft in de afgelopen jaren ingezet op het brengen van voorzieningen naar Rozenburg. Desondanks zijn er nog steeds geluiden over de onbereikbaarheid van voorzieningen. De sociale dienst wordt als voorbeeld hiervan genoemd. Inwoners moeten hiervoor naar Rotterdam Zuid afreizen. Een lange en kostbare reis, zeker voor mensen die afhankelijk zijn van een laag inkomen, aldus gesprekspartners. Andere voorbeelden die gegeven worden zijn de beperkte woonvoorzieningen voor ouderen, waardoor ouderen met een zware zorgindicatie uit Rozenburg moeten verhuizen zodra zij niet meer volledig zelfstandig kunnen wonen. Een gesprekspartner beschrijft als voorbeeld een oudere vrouw die door een beperking in een verpleeghuis werd geplaatst in Rotterdam en hierdoor erg vereenzaamde omdat zij los kwam te staan van haar sociale netwerk uit Rozenburg. Een ander voorbeeld treft een vrouw die graag de Nederlandse taal verder zou willen leren, maar hiervoor naar Rotterdam moet afreizen wat te duur is en wat zij moeilijk kan combineren met de zorg voor kinderen.

“Het stadsaanbod komt niet altijd overeen met de behoeftes uit het gebied. Of het aanbod is niet makkelijk bereikbaar voor het gebied.”

Daarnaast blijkt uit de gesprekken dat bewoners het lastig vinden dat zij voor sommige zaken geen gebruik kunnen maken van voorzieningen uit omliggende gemeenten, zoals Brielle en Voorne-Putten. Bewoners voelen zich meer verbonden met deze omliggende gemeenten, wat de gevoelsmatige afstand tot Rotterdam vergroot en het dorpse karakter versterkt. Er is dan ook de behoefte om meer gebruik te kunnen maken van voorzieningen uit deze omliggende gemeenten en minder afhankelijk te zijn van Rotterdamse gelden en beleid. Een voorbeeld hiervan is het Alzheimercafé, waar een bewonersgroep graag zou willen aansluiten bij een omliggende gemeente, maar voor subsidie afhankelijk zijn van Rotterdam.

Aansluiting voorzieningen

De voorzieningen die in Rozenburg aangeboden worden, sluiten niet altijd aan bij de behoeftes uit het gebied, aldus de gesprekspartners. Een treffend voorbeeld hiervan is het beleid rondom eenzaamheid. Zo zijn een paar gesprekspartners erg kritisch over de 75+ bezoeken die in heel Rotterdam zijn gevoerd. Volgens hen past deze vorm niet bij Rozenburg, omdat bewoners een gesloten houding hebben ten opzichte van buitenstaanders. Er wordt verondersteld dat een Rozenburger niet zomaar antwoord geeft op de vraag of hij/zij eenzaam is.

“Er is een woonoverlast coördinator. Maar die is van buiten Rozenburg. Dat voelt als een inbreuk voor veel mensen.”

Naast het gesloten karakter van het dorp, geven de gesprekspartners aan dat het belangrijk is dat er bij het aanbod van voorzieningen rekening gehouden wordt met het schaamte aspect. In tegenstelling tot de stad, waar veel anonimiteit is, houden veel mensen elkaar in Rozenburg in de gaten en letten zij op wie er gebruik maakt van een bepaalde voorziening. Een gesprekspartner geeft dan ook aan dat het belangrijk is om aanbod in de

hulpverlenende sfeer te organiseren op locaties en tijden waar en wanneer ook andere activiteiten plaatsvinden.

‘Verwarde personen’

Er wordt gesproken over ‘verwarde personen’ die soms voor overlast zorgen en waar incidenten over bekend zijn. Echter is het niet altijd duidelijk wat voor gedrag en welke personen onder de categorie ‘verwarde personen’ vallen. Zo is er bijvoorbeeld een casus van een jongen die, nadat hij uit een zorgvoorziening thuis kwam, zijn ouders fysiek mishandelde. Ook wordt er een voorbeeld gegeven van een ‘verward persoon’ die intimiderend gedrag

Het aantal meldingen bij de politie van verwarde personen in heel Nederland stijgt jaarlijks. Deze stijging kan te maken hebben met sociaaleconomische factoren. Echter kan de toename ook samenhangen met meer onverdraagzaamheid in de samenleving voor abnormaal gedrag, waardoor vaker de politie wordt ingeschakeld. www.samensterkzonderstigma.nl

vertoonde naar kinderen in de speeltuin. Een oorzaak die een gesprekspartner geeft, is het (tijdelijk) wegvallen van dagbesteding en begeleiding in het gebied. Mensen met een beperking hebben hierdoor geen dagelijkse activiteiten, vereenzamen thuis en zorgen soms voor overlast in de publieke ruimte door een gebrek aan daginvulling. Waarschijnlijk zouden deze personen onder de categorie ‘verwarde personen’ kunnen vallen, maar dat is niet duidelijk. Wat wel zeker is, is dat er zorgen zijn over deze personen als het gaat om hun aansluiting met de gemeenschap. Gesprekspartners geven aan dat bewoners niet altijd weten wat er precies speelt waardoor deze personen snel onderwerp worden van roddel en ontwijkingsgedrag. Zo vertelt een gesprekspartner dat kinderen niet meer in de speeltuin mochten spelen van hun ouders na een incident met een ‘verward persoon’. Deze personen krijgen een stempel en komen deze sociale uitsluiting moeilijk te boven. Juist wanneer sociaal contact belangrijk kan zijn voor deze personen, zo geeft een van de gesprekspartners aan.

Situatie van jongeren

Er zijn activiteiten voor jongeren in het gebied, deze vinden met name plaats via de vele verenigingen in het dorp. Echter niet alle jongeren zijn aangesloten bij een vereniging en doordat veel jongeren buiten het gebied op het voortgezet onderwijs zitten, zijn zij niet allemaal even zichtbaar en soms moeilijk bereikbaar voor professionals, aldus de gesprekspartners. Een voorbeeld hiervan is het Huis van de Wijk welke is ingericht als ontmoetingsplek voor jong en oud. Echter hier komen geen jongeren op af. Er is behoefte aan het bereiken van jongeren voor gezamenlijke activiteiten in het dorp.

Bovendien geeft een gesprekspartner aan dat er buiten de verenigingen weinig anders te beleven valt voor jongeren. Wanneer jongeren iets willen doen, moeten jongeren afreizen naar omliggende gemeenten. Hun banden zijn dan ook hechter met Brielle en Hillevoetsluis, wat onder andere resulteert in wederzijdse vechtpartijen. Ook geven de gesprekspartners aan dat jongeren naar Rotterdam gaan voor vermaak, echter is dat niet voor alle jongeren een optie. Voor twaalfjarigen is bijvoorbeeld de lange reistijd een belemmering. Voor andere jongeren zijn de kosten een belemmering om gebruik te maken van aanbod in de stad.

Daarnaast wordt er gesproken dat jongeren tegenwoordig minder zichtbaar zijn omdat zij veel tijd thuis doorbrengen en veel contacten online plaatsvinden. Een gesprekspartner heeft het ook wel over

een veranderde leefwereld van jongeren, waardoor jongeren tegenwoordig niet meer op straat hangen. Gesprekspartners geven aan behoefte te hebben om deze jongeren meer te betrekken bij activiteiten in het dorp en hen te motiveren om naar buiten te gaan.

Een ander onderwerp in relatie tot jongeren waarover gesproken is, is mantelzorg. Een gesprekspartner geeft aan dat er jongeren zijn die mantelzorg verlenen en geeft aan dat er behoefte is voor aandacht voor deze jongeren. Ook stelt een gesprekspartner graag te willen weten waar scholen behoefte aan hebben als het gaat om aanbod voor jongeren in relatie tot hun persoonlijke situatie. Mogelijk kan via scholen iets voor jongeren georganiseerd worden, zoals weerbaarheidstrainingen of sociale vaardigheidstrainingen.

Overmatig alcoholgebruik

Er zijn vermoedens van (overmatig) alcoholgebruik onder jongeren. Cijfers uit de Gezondheidsmonitor Jeugd (2015) bevestigen dit vermoeden: 32% van de jeugdigen in Rozenburg tussen de 13 t/m 16 jaar in de afgelopen vier weken tijdens een gelegenheid vijf glazen alcohol of meer heeft gedronken (*binge drinken*). Hiermee is Rozenburg ongeveer gelijk met de andere twee kleine kernen Pernis en Hoek van Holland. Het gemiddelde van Rotterdam met 14% wijkt echter behoorlijk af van dit percentage.

Naast overmatig alcoholgebruik onder jongeren, geven de gesprekspartners aan dat zij ook zorgen hebben over drankgebruik onder volwassenen. De Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen uit 2016 geeft aan dat 7% van de Rozenburgers een 'Overmatige drinker' is in vergelijking tot 6% voor heel Rotterdam.

De definitie van een 'Overmatige drinker' volgens de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen luidt: voor mannen meer dan 21 glazen alcohol per week, voor vrouwen meer dan 14 glazen per week.

Werkloosheid en schulden

Rozenburg kent een hoge financiële draagkracht. In vergelijking met de meeste andere gebieden in Rotterdam zijn weinig mensen afhankelijk van een bijstandsuitkering en hebben weinig mensen een laag inkomen. Echter wordt er gesignaleerd dat er steeds meer mensen in het gebied te maken hebben met werkloosheid en schulden. Bovendien merkt een bestuurder van een vereniging op dat er steeds meer mensen de contributie niet betalen, waardoor bijvoorbeeld kinderen niet langer lid kunnen zijn van een vereniging.

Rozenburg kent in vergelijking met de andere gebieden het op een na laagste percentage huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Het gaat hier om slechts 9% van de huishoudens in vergelijking met 21,6% voor heel Rotterdam. (CBS, *Het Regionaal Inkomensonderzoek, 2013*).

Op 1-1-2017 ontvingen 334 inwoners in Rozenburg een uitkering uit de Wet Werk en Bijstand. Dat staat gelijk aan 2,7% van de inwoners in Rozenburg. Dit percentage groeit sinds 2012. Met als sterkste groei-jaar van 2012 op 2013. Toen groeide het percentage van 0,48% naar 1,92%. *Onderzoek en Business Intelligence, Werk & Inkomen*.

Volgens een gesprekspartner is een van de mogelijke oorzaken van het bovenstaande signaal, de komst van nieuwe bewoners met lage financiële draagkracht. Er wordt gesteld dat met name deze mensen weinig inkomsten hebben en problematische schulden. Het is onduidelijk of dit werkelijk het geval is, doordat er

weinig informatie is over de situatie van nieuwkomers. Daarnaast kan het zijn dat deze nieuwkomers

gemakkelijker problemen op financieel gebied melden in tegenstelling tot mensen die sterk verbonden zijn met de gemeenschap. Gesprekspartners geven dan ook aan dat de meldingsbereidheid onder Rozenburgers erg laag is en dat mensen liever niet gezien worden bij het gebruik maken van armoede voorzieningen zoals de tweedehands spullen winkel van Bewoners Organisatie Oost.

In Rozenburg heeft 51% een middelbaar opleidingsniveau en 10% een afgeronde HBO opleiding of hoger. Voor heel Rotterdam liggen deze percentages op 39% voor middelbaar opleidingsniveau en 24% voor een afgeronde HBO of hoger. Het percentage mensen zonder startkwalificatie ligt in Rozenburg met 39% net iets hoger dan het Rotterdamse gemiddelde van 37%. (CBS peildatum 1-10-2014).

Ook signaleren gesprekspartners dat er mogelijk in de toekomst vaker sprake zal zijn van werkloosheid, doordat de opleidingsachtergrond van Rozenburgers steeds minder goed aansluit bij het werk in de haven. Ook in het rapport van Regioplan over de kleine Rotterdamse kernen wordt deze ontwikkeling onderstreept. In Rozenburg hebben bewoners in vergelijking tot Rotterdam een laag opleidingsniveau en veel van hen zijn werkzaam in de havens. In de havens zijn veel technologische ontwikkelingen, waardoor er steeds meer vraag

is naar ICT kennis en minder vraag is naar mensen met een andere of geen opleiding. Een gesprekspartner geeft aan dat het goed zou zijn als jongeren worden gestimuleerd om opleidingen te volgen die passen bij de toekomstige werkgelegenheid in de haven.

Eenzaamheid bij ouderen

Er zijn signalen over eenzaamheid bij ouderen in het gebied. Zoals in het kader hiernaast staat aangegeven heeft Rozenburg echter een laag percentage eenzame ouderen in vergelijking met andere Rotterdamse gebieden. Dit doet echter niets af van het feit dat deze gevoelens er zijn. Mogelijk houden deze ook verband met de behoefte aan geschikte woningen voor ouderen. Gesprekspartners geven aan dat er weinig mogelijkheden zijn in het gebied om mensen op te vangen die zorg nodig hebben en de huidige woningen zijn niet altijd toegankelijk voor oudere mensen met een zorgindicatie. Het kan zijn dat deze mensen zich eenzaam voelen

Uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen (2016) blijkt dat 9% van de Rozenburgers van 65 jaar en ouder zich ernstig eenzaam voelt en 42% matig tot zeer eenzaam. Rozenburg heeft met deze percentages de op een na laagste percentages van alle gebieden en wijkt af van het Rotterdamse gemiddelde van 13% zeer ernstig en 53% matig tot zeer ernstig eenzaam.

doordat zij meer afhankelijk zijn van anderen om sociale activiteiten te ondernemen en deze daardoor minder plaatsvinden. Ook kan het zijn dat mensen uit hun sociale netwerk naar een verpleeghuis moeten in de stad, zoals al eerder beschreven bij het signaal over de *Aansluiting van voorzieningen*.

Arbeidsmigranten

Rozenburgers zijn naar eigen zeggen gewend aan tijdelijke seizoenarbeiders die bijvoorbeeld in de haven komen werken. Tegenwoordig komen de meeste (tijdelijke) arbeidsmigranten uit Midden- en Oost- Europa en vinden veel van hen een plek om te wonen op de Tweede Maasvlakte en niet meer in Rozenburg, aldus een gesprekspartner. De arbeidsmigranten die zich nog wel in Rozenburg vestigen, leveren volgens de gesprekspartners doorgaans geen problemen op. Ze nemen

Een veelgebruikte term is ook 'seizoensarbeider'. Kenmerkend voor de seizoenarbeider is het tijdelijk karakter van zijn of haar verblijf. Aangezien die tijdelijkheid inmiddels voor veel mensen een permanent karakter heeft, wordt er doorgaans gesproken over arbeidsmigrant.

een plek in het dorp in, maar doen verder niet mee aan activiteiten, aldus de gesprekspartners. Soms is er wel wat geluidsoverlast, maar dat wordt niet als een probleem ervaren. In tegenstelling tot andere nieuwkomers uit Rotterdam, lijkt deze groep meer geaccepteerd. Het is onduidelijk hoeveel arbeidsmigranten er in Rozenburg zijn, omdat zij zich doorgaans niet bij de gemeente inschrijven en in particuliere huurwoningen wonen. Voor heel Rotterdam wordt het totaal aantal EU-migranten geschat op 30.000 tot 50.000 personen. De gemeente schat dat 16.000 tot 35.000 personen niet staan ingeschreven bij de gemeente.

Statushouders

Er zijn statushouders woonachtig in Rozenburg. Er lijkt een hiërarchie te zijn tussen verschillende groepen statushouders. De gesprekspartners geven namelijk aan dat met name Syrische statushouders goed integreren. Dat komt volgens de gesprekspartners doordat zij al 'verwesterd' zijn, een hoge

Uit onderzoek van het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) blijkt dat een groot deel van de recent aangekomen Eritrese statushouders op grote afstand van de Nederlandse samenleving staat en met verschillende problemen kampt. Bij een deel staat een breedspectrum van elkaar versterkende problemen, op zowel psychosociaal als sociaal-maatschappelijk gebied, de integratie en het welzijn in de weg. Tegelijkertijd blijkt uit de verkenningen dat vooral veel van de jongeren leergierig zijn, een indrukwekkende veerkracht en een sterk doorzettingsvermogen hebben. KIS. *Handreiking voor ondersteuning van Eritrese nieuwkomers bij hun integratie. 2017.*

opleiding in Syrië hebben genoten, hun best doen om de taal te leren en omdat ze graag willen meedoen aan sociale activiteiten. Het gedrag van andere statushouders, dat als 'niet-westers' wordt beschouwd, leidt dan ook tot verontwaardiging. Dit treft met name de omgang van mannen met vrouwen. Zo wordt er een voorbeeld gegeven over een 'goed geïntegreerde' Iraakes-Nederlandse vrouw die statushouders wilde helpen, maar de mannelijke statushouders niet door een vrouw geholpen wilden worden. De mannen zijn hierop gewezen, maar de vrouw heeft zich desondanks teruggetrokken, wat de gesprekspartners jammer vinden. Een van de gesprekspartners geeft aan deze weigering niet passend te

vinden in Nederland.

Daarnaast stelt een gesprekspartner dat er mogelijk weinig draagvlak is voor de vestiging van meer statushouders in Rozenburg. Meer statushouders zouden het "wankele evenwicht van het dorp kunnen verstoren". Ondanks dat gesprekspartners over het algemeen positief zijn over de integratie van statushouders in Rozenburg, zijn er aannames dat nieuwkomers, waaronder statushouders, problemen meenemen en de sociale cohesie van het dorp kunnen verstoren. Dit blijkt bijvoorbeeld ook uit het gerucht dat rond ging over een AZC en voor onrust zorgde.

Goede voorbeelden

Viering van de Nationale dag voor het Kind.

De Turkse Arbeidersvereniging organiseerde vorige jaar een groot feest ter viering van de Nationale dag van het Kind. Hier waren veel mensen uit het dorp aanwezig. De viering werd als een groot succes beschouwd omdat het goed georganiseerd was en er veel mensen aanwezig waren.

Zaalvoetbal

Er wordt zaalvoetbal voor kinderen van 10 tot 13 jaar georganiseerd. Hier doen meiden en jongens aan mee met diverse achtergronden. Voornamelijk jongeren die niet op een vereniging zitten en soms weinig financiële middelen hebben.

Discriminatie in Rozenburg

Discriminatie is het maken van ongeoorloofd onderscheid tussen mensen en groepen op basis van een kenmerk dat in een specifieke situatie niet van belang is. Voorbeelden van zulke kenmerken zijn huidskleur, seksuele oriëntatie, handicap of leeftijd. Dit is de werkdefinitie van discriminatie die antidiscriminatiebureaus in Nederland hanteren.

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van discriminatie in Rozenburg. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Rozenburg beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

26% van de Rotterdammers maakte discriminatie mee in 2015. 7% van de Rotterdammers maakt discriminatie mee in de eigen buurt. (RADAR/IDEM Rotterdam, 2016. *Discriminatie in Rotterdam. Omnibusenquête 2015*)

7% van de Rotterdammers maakt discriminatie mee in de eigen buurt. Dit geldt voor 5% van de Rozenburgers. (Enquête Wijkonderzoek 2015)

Signalen over discriminatie

Discriminatie niet opgemerkt

Uit de gesprekken komen geen directe signalen van discriminerende gebeurtenissen of ervaringen naar voren. De mensen waarmee gesproken is, geven aan dat het niet voorkomt of dat het wel voorkomt maar hierover niet wordt gesproken of discriminatie-ervaringen worden gemeld. Het essay van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2017 gaat in op de mechanismen: herkennen, benoemen en melden van discriminatie. Gezien de sterke normbepaling in het dorp is het goed mogelijk dat er wel sprake is van discriminatie op diverse gronden, maar deze niet wordt herkend en als zijnde benoemd. Ook kan het zijn dat mensen zich mogelijk niet veilig voelen om discriminatie te melden door de sterke sociale controle.

Bovendien hebben we tijdens de gesprekken gehoord over de dynamieken in Rozenburg die erop wijzen dat mensen met migratieachtergrond in toenemende mate zich op hun etniciteit aangesproken voelen. Dit betreft bijvoorbeeld Turkse-Nederlanders die na de coup in Turkije zich anders benaderd voelen of moslims die een toenemend gevoel hebben dat zij niet in Nederland mogen zijn.

Gesloten gemeenschap en sociale controle

De gesprekspartners zijn zich bewust van het gesloten karakter van de gemeenschap in Rozenburg dat mogelijk de participatie van mensen met migratieachtergrond kan beïnvloeden. Ook wordt de integratie voornamelijk gezien als assimilatie aan de heersende normen en waarden van het dorp. Zoals beschreven onder integratie zijn deze normen en waarden sterk gedefinieerd en lijkt er weinig ruimte voor discussie en verandering hiervan. Zo betreft het bijvoorbeeld ook rondom de karikatuur Zwarte Piet tijdens de Sinterklaasviering. Een aanpassing van deze 'traditie' naar een meer inclusief feest wordt als ongepast ervaren. Aangezien de demografie van Rozenburg sterk aan het veranderen is en er in de toekomst mogelijk steeds meer nieuwe bewoners uit de stad in het dorp komen te wonen,

is het niet ondenkbaar dat deze vasthoudendheid aan traditie de sociale cohesie van het dorp als geheel kan aantasten.

Vrouw/man-emancipatie in Rozenburg

Emancipatie is een brede term, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Het idee is dan dat iemand niet beperkt mag worden door anderen in zijn of haar zelfstandigheid en vrijheid. Tegelijkertijd is er aandacht nodig voor de sociale, economische en culturele context waarin een persoon verkeert. Dit betekent dat emancipatie niet voor iedereen hetzelfde hoeft te betekenen.

Vrouw/man emancipatie gaat onder andere over het bestrijden van ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Een voorbeeld daarvan is het feit dat vrouwen minder betaald worden voor hetzelfde werk als mannen. Of dat er vrouwen veel vaker niet in leidinggevende posities geplaatst worden. In Rotterdam heeft de gemeente veel aandacht voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Bij mannenemancipatie kan er gedacht worden aan het aanpakken van agressiviteit en machogedrag, die vaak samenhangen met bepaalde opvattingen over mannelijkheid. Ook kan het gaan over het bespreekbaar maken van emoties, seksualiteit en eigen behoeften en grenzen.

30% van de Rotterdamse vrouwen voelt zich onveilig in de eigen buurt. Dit geldt voor 20% van de mannen.
(Gemeente Rotterdam, 2013. Staat van emancipatie)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van vrouw/man-emancipatie in Rozenburg. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Rozenburg beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over vrouw/man-emancipatie

Verborgene vrouwen

Een aantal gesprekspartners hebben aangegeven zich zorgen te maken over vrouwen met migratieachtergrond, die volgens hen in sociaal isolement leven en niet naar buiten kunnen of mogen. Dit isolement wordt volgens hen veroorzaakt door analfabetisme, een beperkte Nederlandse taalvaardigheid, mannen die hen geen vrijheid gunnen en traditionele rolpatronen waarbij de vrouw de volledige zorg draagt voor de opvoeding en opvang van de kinderen. Een gesprekspartner geeft ook aan dat sommige vrouwen niet willen veranderen. De gesprekspartners lijken te worstelen met deze situatie en vragen zich af in hoeverre zij deze 'normen' moeten accepteren en wanneer ze moeten ingrijpen. Uit de manieren waarop gesproken wordt over de leefstijl van deze bewoners, lijkt er behoefte te zijn om meer kennis te ontwikkelen over wat een 'verborgene vrouw' precies is: wanneer is er sprake van gedwongen isolement, wanneer is er sprake van afhankelijkheid en wanneer is een levensstijl het gevolg van een levenskeuze. Op deze manier kunnen vrouwen die mogelijk in een isolement leven daadwerkelijk ondersteund worden, en vooroordelen over andere levensstijlen niet verward worden met daadwerkelijke isolement en onderdrukking.

Taalvaardigheidscursussen

Gesprekspartners signaleren dat er vrouwen in het gebied zijn die worden beperkt om zich verder te ontwikkelen in de Nederlandse taal. Drie mogelijke redenen worden hiervoor genoemd:

gecertificeerde cursussen kosten geld en daar zijn niet altijd middelen voor, vervolgcursussen worden aangeboden in Rotterdam (IJsselmonde) waardoor een lange weg moet worden afgelegd met de bijkomende kosten voor het vervoer, en de cursussen zijn voor sommige vrouwen moeilijk te combineren met de zorg voor kinderen. Een gesprekspartner die zelf in deze situatie zit, voelt zich hierdoor 'gevangen' omdat zij door haar gebrekkige taalvaardigheid moeilijk aan een baan komt en afhankelijk blijft van haar partner. Het ontoereikende taalaanbod kan op deze manier dus de gewenste 'emancipatie' en 'integratie' van vrouwen belemmeren.

Arbeidsparticipatie mannen en vrouwen

Gesprekspartners geven aan dat veel mannen en vrouwen in het gebied werkzaam zijn. Het soort werk is traditioneel verdeeld, waarbij voornamelijk mannen in de haven werkzaam zijn. Vrouwen hebben vaak kleinere banen, verdienen daardoor minder en zorgen vaker voor de opvang van de kinderen. Echter geven gesprekspartners ook aan dat de wisselende diensten in de havens uitkomst bieden in situaties waarbij beide ouders werkzaam zijn. Vaders kunnen door hun diensten de kinderen vaak opvangen wanneer hun partner aan het werk is. Met name wanneer de scholen een continuooster hanteren, kan de opvang voor de kinderen goed op elkaar worden afgestemd en is er een gelijke verdeling van zorgtaken voor kinderen onder de ouders. Hiermee kan de emancipatie en arbeidsparticipatie van vrouwen worden bevorderd.

Een continuooster is een schoolrooster waar leerlingen tussen de middag niet meer naar huis gaan, maar op school blijven. De pauze die de leerlingen krijgen is korter dan het traditionele schoolrooster.

Gescheiden vaders

Gesprekspartners geven aan dat vaders in Rozenburg na een scheiding soms kwetsbaar zijn. Dit heeft mogelijk te maken met het feit dat veel Rozenburgse mannen in continu diensten werken in de haven. Zij hebben afwisselende werktijden en worden hierdoor soms beperkt om een sociaal leven op te bouwen en te onderhouden. Bovendien wordt er aangegeven dat bij scheidingen vaders beperkte omgangsregeling hebben met de kinderen. Na het wegvallen van het gezin lopen deze vaders hierdoor risico op eenzaamheid, volgens de gesprekspartners.

Huiselijk geweld

Tijdens de gesprekken komt regelmatig het onderwerp huiselijk geweld aan de orde. Er wordt vermoed dat hier veel sprake van is in Rozenburg. Uit de gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen blijkt dat in 2016 1,5% van de Rozenburgse inwoners tussen de 19 en 64 jaar huiselijk geweld ervaarde. Dit percentage ligt iets hoger dan het Rotterdamse gemiddelde van 1,3%. Gesprekspartners geven aan dat ze denken dat er hier vaker sprake van is, maar dat de meldingsbereidheid laag is door de schaamtecultuur en het achter de voordeur houden van problemen.

Goede voorbeelden

Mamacafé

Iedere maand komen ouders bij elkaar om elkaar te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen. Soms is er een deskundige aanwezig voor een lezing, demonstratie of workshop. Deze bijeenkomsten worden goed ontvangen. Ondanks de naam Mamacafé, zijn ook vaders en andere verzorgers welkom om aan te schuiven. Kanttekening hierbij is echter wel dat de titel uitsluitend kan werken, mogelijk voelen

vaders zich namelijk minder aangesproken of welkom tijdens deze bijeenkomsten. Bovendien kunnen ook andere verzorgers zich niet of minder aangesproken voelen door deze titel.

Lhbt-emancipatie in Rozenburg

Naast vrouw/man-emancipatie houdt IDEM Rotterdam zich bezig met lhbt-emancipatie. Lhbt-emancipatie heeft te maken met seksualiteit en genderdiversiteit. Seksualiteit gaat over tot wie je je seksueel aangetrokken voelt of op wie je verliefd wordt. Vrouwen die op vrouwen vallen kunnen zich identificeren als lesbisch en mannen die op mannen vallen als homo. Ook zijn er mensen die op personen van beide geslachten vallen, en zij kunnen zichzelf dan biseksueel noemen. De 't' in lhbt-emancipatie verwijst naar trans*personen. Het gaat dan bijvoorbeeld om personen die als meisje worden geboren, maar eigenlijk liever een jongen zijn. Dit noemen we een transgender-identiteit. Aan deze identiteit kunnen verschillende vervolgstappen worden gegeven. Sommige mensen passen hun kleding aan, anderen veranderen hun naam en weer anderen laten een geslachtsaanpassende operatie uitvoeren. Er zijn ook mensen die zich geen man en ook geen vrouw voelen, of juist allebei, of er ergens tussenin. Al deze vormen van genderidentiteit benoemt IDEM Rotterdam met de paraplueterm trans*. Een kernelement hiervan is dat er meer genderidentiteiten bestaan dan enkel 'man' of 'vrouw'.

4% tot 7% van de mensen is lhb, afhankelijk van de vraagstelling in Nederlandse bevolkingsonderzoeken.
(SCP, 2016. LHB-Monitor)

0,6% van de mannen en 0,2% van de vrouwen in Nederland geeft aan zich ambivalent te voelen over hun genderidentiteit.
(SCP, 2012. Worden wie je bent)

Ook hier geldt dat emancipatie een brede term is, die verschillend wordt geïnterpreteerd. Emancipatie hangt samen met ideeën over keuzevrijheid, zelfbeschikking en autonomie. Bij lhbt-emancipatie praten we dan over (on)mogelijkheden voor lesbische, homoseksuele, biseksuele en trans* mensen om hun leven naar eigen inzicht in te richten. Net zoals bij vrouw/man-emancipatie kan de invulling die aan die vrijheid wordt gegeven afhangen van de specifieke sociale, economische of culturele context waarin een persoon zich bevindt. Zo vinden sommige lhbt-personen het heel belangrijk om open te zijn over hun seksuele of genderidentiteit naar iedereen, terwijl anderen ervoor kiezen om bijvoorbeeld met vrienden er wel vrijelijk over te praten maar liever niet met collega's of familie.

25% van de lhb's in Rotterdam-Rijnmond vindt de straten in hun gemeente niet veilig. 14% van de lhb's in deze regio vindt de straten in hun eigen woonomgeving niet veilig.
(RADAR, 2009. Roze is overal)

De hieronder beschreven signalen geven weer wat er momenteel speelt op het gebied van lhbt-emancipatie in Rozenburg. Daarmee beslaan ze ontwikkelingen en gebeurtenissen die het samenleven in Rozenburg beïnvloeden, leggen knelpunten bloot en wijzen op behoeften om bepaalde onderwerpen meer, minder of juist op een andere manier aandacht te geven of aan te pakken.

Signalen over lhbt-emancipatie

Weinig zicht op lhbt-onderwerpen

Over het algemeen hebben de gesprekspartners weinig zicht op lhbt-onderwerpen en gebeurtenissen die daaronder kunnen vallen. De meerderheid van de gesprekspartners geeft aan dat zij nooit van incidenten of problemen hebben gehoord aangaande lhb-personen en gaan ervan uit dat lhb-personen in Rozenburg worden geaccepteerd. Zo geven een aantal gesprekspartners voorbeelden van lhb-

personen die zij kennen of die actief zijn in de Rozenburgse gemeenschap. Andere gesprekspartners geven aan geen lhb-personen te kennen of te weten hoe het voor lhb-personen is om in Rozenburg te leven. Een van de gesprekspartners vermoedt dat mensen hun seksuele gerichtheid verborgen houden door de hoge sociale controle in Rozenburg. Bovendien geven de gesprekspartners aan niet te weten hoe de situatie is voor trans* personen in Rozenburg. Een gesprekspartner vertelt dat hij ervan uitgaat dat trans* personen niet in een dorp als Rozenburg willen wonen door de hoge sociale controle en eerder naar de stad zullen trekken.

Het ontbreken van kennis kan een belemmering zijn om ontwikkelingen die te maken hebben met seksuele- en gender diversiteit binnen de eigen organisatie of bij de doelgroep waarmee professionals werken, te signaleren en adequaat te handelen waar nodig. Lhbt-personen zullen zich minder welkom voelen bij een organisatie en minder geneigd zijn om openlijk te praten over zaken die zij meemaken met professionals die weinig kennis hebben van het onderwerp.

Aanknopingspunten in Rozenburg

Tijdens de interviews en wijkbijeenkomsten zijn gesprekspartners gevraagd naar hun concrete behoeften in relatie tot de vier thema's. Waar willen professionals en betrokken bewoners mee aan de slag en wat hebben ze daarvoor nodig? Daarnaast zijn er ook indicaties van impliciete behoeften die ons zijn opgevallen. Samen vormen deze behoeften concrete aanknopingspunten en aanbevelingen waar lokale en stedelijke professionals, vrijwilligers, ondernemers en anderen verder mee aan de slag kunnen.

Aandacht voor de gevolgen van stedelijk beleid voor Rozenburg

De signalen laten zien dat veel huidige ontwikkelingen en gevoelens van bewoners te maken hebben met de gevolgen van het stedelijke beleid, zoals het woonbeleid en voorzieningenaanbod. Een belangrijk aandachtspunt, zoals ook in Cluster MO en Regioplan wordt benoemd, is blijvende aandacht voor het op peil houden van de leefbaarheid van Rozenburg. Bijvoorbeeld als het gaat om de verhuistrend naar Rozenburg en hoe de gemeenschap hiermee omgaat.

Meer zicht op de situatie van nieuwkomers uit de stad

Zoals blijkt uit de signalen, zijn er veel indrukken over de situatie van nieuwkomers uit Rotterdam. Echter, het blijft soms bij indrukken en deze zijn niet altijd concreet. Bovendien kunnen deze indrukken te maken hebben met vooroordelen of een hogere meldingsbereidheid van nieuwkomers ten opzichte van bewoners met meer binding met het dorp. Er is meer aandacht nodig voor de situatie van nieuwkomers, bijvoorbeeld het mogelijke verlies van een sociaal netwerk in de buurt, de oorzaak van hun verhuizing naar Rozenburg (bijvoorbeeld werkloosheid) of mogelijk andere problematiek van deze groepen. Ook is het belangrijk dat er aandacht komt voor de effecten van deze verhuistrend voor de Rozenburgse gemeenschap en hoe deze effecten kunnen worden ondervangen.

Blijvende aandacht voor aansluiting voorzieningen uit de stad Rotterdam

Het is belangrijk dat bij het aanbieden van voorzieningen uit de stad Rotterdam, rekening gehouden wordt met de Rozenburgse behoeften en ontwikkelingen. Het gaat hier bijvoorbeeld om woningen voor ouderen met een zorgindicatie, het aanbod van taallessen en het bereiken van de sociale dienst. Mogelijk kan onderzocht worden in hoeverre er (meer) samenwerking mogelijk is met de omliggende gemeenten, waar Rozenburgers doorgaans meer binding mee hebben. Ook is het een aandachtspunt dat stedelijke voorzieningen die in Rozenburg aangeboden worden rekening houden met het dorpse karakter.

Bewustwording van vooroordelen en mechanismen van in- en uitsluiting

In elk geschetst scenario van Regioplan is een voorwaarde voor het leefbaar houden van Rozenburg dat nieuwe mensen zich zullen vestigen in het gebied. Het is belangrijk dat hier aandacht voor komt en Rozenburgers zich er bewust van worden dat de instroom van nieuwe bewoners essentieel is voor de toekomstbestendigheid van het dorp. Dit betekent namelijk ook dat nieuwkomers zich welkom voelen en onderdeel kunnen worden van de Rozenburgse gemeenschap. Een stap in die richting is bewustwording over bepaalde vooroordelen en mechanismen van in- en uitsluiting, wat deze

vooroordelen en mechanismen betekenen voor nieuwkomers en hoe deze tegen te gaan. Mogelijk kunnen sleutelfiguren uit de gemeenschap hierbij een rol spelen. Ook kan de Normen en Waarden werkgroep die op scholen is opgericht aandacht besteden aan de mechanismen van uitsluiting en de gevolgen hiervan, zoals discriminatie en pestgedrag. Ten slotte is het belangrijk dat financiële beperkingen om mee te kunnen doen worden tegengegaan.

Meer zicht op 'verwarde personen'

Zoals blijkt uit de signalen, wordt er gesproken over overlast door 'verwarde personen'. Er is behoefte aan meer aandacht voor deze personen, omdat zij vaak onderwerp zijn van geroddel en uitsluiting.

Blijvende inzet voor jongeren

Er is blijvende inzet nodig voor het organiseren van activiteiten voor jongeren die geen of minder aansluiting vinden met het verenigingsleven van Rozenburg. Zo kunnen zij zich ontwikkelen tot volwaardige personen en niet worden uitgesloten vanwege bijvoorbeeld een gebrek aan geld of 'anders zijn' dan de norm. Ook is het belangrijk dat er aandacht is voor jongeren die mantelzorgtaken hebben.

Blijvende inzet en aandacht voor de situatie van statushouders in het gebied

Het is belangrijk dat er aandacht is voor de situatie van statushouders in het gebied en de diversiteit van deze groep nieuwe bewoners. Dit helpt alle statushouders aansluiting te vinden bij de Rozenburgse gemeenschap. Het Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) heeft onlangs een handreiking opgesteld voor de specifieke ondersteuning van Eritrese nieuwkomers bij hun integratie.

Kennis vergroten over 'verborgen vrouwen'

Er is behoefte om meer kennis te ontwikkelen over wanneer er precies sprake is van sociaal isolement en afhankelijkheid, en wanneer een levensstijl een gevolg is van een keuze. Op deze manier kunnen vrouwen die mogelijk in isolement leven daadwerkelijk ondersteund worden en vooroordelen over levensstijlen niet verward worden met daadwerkelijk isolement. Hierbij is het ook belangrijk dat er aandacht is voor mannenemancipatie.

Aandacht voor gescheiden vaders

Er wordt door gesprekspartners aangegeven dat er veel gescheiden vaders in het gebied wonen die risico lopen op sociaal isolement. Gesprekspartners hebben de behoefte om deze mannen te ondersteunen.

Kennis over lhbt-onderwerpen

Er is meer kennis en bewustzijn onder professionals nodig over lhbt-onderwerpen. Om lhbt-acceptatie onder Nederlanders met en zonder migratieachtergrond te bevorderen, en discriminatie en vooroordelen tegen te gaan, kan het helpen om aansluiting te zoeken bij biculturele rolmodellen. In Rotterdam is de organisatie The Hang-Out 010 een succesvolle plek waar biculturele lhbt-jongeren samenkomen en verschillende activiteiten organiseren in de stad voor lhbt-jongeren met en zonder migratieachtergrond.